

A KOGNITÍV ÉRZELEM-SZABÁLYOZÓ MECHANIZMUSOK ÉS A SZÜLŐI ÉN-HATÉKONYSÁG ÖSSZEFÜGGÉSEINEK VIZSGÁLATA

Miklósi Mónika^{1,2✉}, Ribiczey Nóra³, Perczel Forintos Dóra⁴, Zibolen Ágnes², Rigler Ilona²

¹Semmelweis Egyetem, Mentális Egészségtudományok Doktori Iskola, Budapest

²Főv. Önk. Heim Pál Gyermekkórház és Rendelőintézet, Mentálhigiéniai Központ, Budapest

³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Fejlődés-, és Klinikai gyermekpszichológia Tanszék, Budapest

⁴Semmelweis Egyetem, Klinikai Pszichológia Tanszék, Budapest

✉ miklosi.monika@gmail.com

A Magyar Pszichiátriai Társaság XVII. Vándorgyűlése, 2012 január 25-28., Debrecen

Bevezetés: A szülői én-hatékonyság érzés – vagyis a szülő vélekedései arról, hogy mennyire képes megfelelni a szerepével kapcsolatos elvárásoknak – fontos hatással bír a szülő és a gyermek mentális jóllétére (Coleman & Carraker, 1997; Jones & Prinz, 2005). Mégis kevésen vizsgálták a szülői én-hatékonyság érzést befolyásoló kognitív háttértényezőket. Célunk a szülő kognitív érzelemszabályozó stratégiái és a szülői én-hatékonyság érzés összefüggéseinek elemzése volt, nem-klinikai mintán.

Módszer: Százegy anya – akinek 7-10 éves gyermeke nem állt pszichológiai/pszichiátriai kezelés alatt a vizsgálatba való bevételekor – töltötte ki a szülői én-hatékonyságot mérő Észlelt Szülői Kompetencia Skálát (PSOC), a Gyermekviselkedés Kérdőív (CBCL) rövidített változatát, valamint a kilenc kognitív érzelem-szabályozó mechanizmust vizsgáló Kognitív Érzelem-Reguláció Kérdőív (CERQ) módosított változatát, melyben a gyermekkel kapcsolatos problémahelyzetekben felötlő gondolatokra kérdeztünk rá. Többszörös hierarchikus regresszió elemzéssel vizsgáltuk az észlelt szülői kompetencia, mint függő változó, és a kilenc kognitív érzelem-szabályozó mechanizmus kapcsolatát. Számításainkat korrigáltuk a gyermek és az anya életkorára, valamint a gyermek pszichopatológiai tüneteire.

VIZSGÁLATI MINTA	ÉLETKOR (ÁTLAG)	SD	TERJEDELEM
Anyák	36.4	4.2	27-52
Gyermekek	8.7	1.1	7-10
N=101; 51 fiú és 49 leány édesanyja (1 hiányzó adat)			

Eredmények: Sem a gyermek, sem az anya életkora nem mutatott összefüggést a függő változóval. A Gyermekviselkedés kérdőív összpontszáma ($\beta=-.33$, $p<.001$) szignifikáns prediktornak bizonyult, a variancia 9.9%-át magyarázva. Szignifikáns kapcsolatot találtunk a PSOC összpontszám és a CERQ *önvád* ($\beta=-0,44$ $p<0,001$), *elfogadás* ($\beta=0,20$ $p<0,05$), *tervezés* ($\beta=0,26$ $p<0,05$) és *katasztrofizálás* ($\beta=-0,40$ $p<0,001$) alskálák összpontszáma között (módosított $R^2=0,301$; $F(12,88)=4,59$ $p<0,001$).

Megbeszélés: Meghatározott kognitív érzelem-szabályozó stratégiák szoros kapcsolatban állnak a szülői én-hatékonysággal. Ezen kognitív tényezők terápiás módosítása hozzájárulhat a gyermek és a szülő mentális egészségének megőrzéséhez, helyreállításához.

IRODALOM

Achenbach, T. M. (1991). *Manual for the Child Behavior Checklist 4/18 and 1991 Profile*. University of Vermont, Department of Psychiatry, Burlington
Coleman, P. K., Karraker, K. H. (1997). Self-Efficacy and Parenting Quality: Findings and Future Applications. *Developmental Review*, 18, 47-85.
Garnefski, N., Kraaij, V., Spinhoven, P. (2001): *Manual for the use of the Cognitive Emotion Regulation Questionnaire. A questionnaire measuring cognitive copingstrategies*. Leiderdorp, The Netherlands.
Jones, T., L., Prinz, R. J. (2005): Potential roles of parental self-efficacy in parent and child adjustment: A review. *Clinical Psychology Review*, 25, 341–363.
Johnston, C., Mash, E. J. (1989): A measure of parenting satisfaction and efficacy. *Journal of Clinical Child Psychology*. 18(2), 167-175.
Miklósi, M.; Martos, T; Kocsis-Bogár, K; Perczel Forintos, D (2011): *A Kognitív Érzelem-Reguláció Kérdőív magyar változatának pszichometriai jellemzői*. Psychiät Hung 26 (2):102-111
Rózsa S., Gádos J., Kő N. (1999): A Gyermekviselkedési Kérdőív diagnosztikai megbízhatósága és a több információforráson alapuló jellemzések sajátosságai. *Psychiatria Hungarica*, 14 (4), 375-392.

ESZKÖZÖK

Észlelt Szülői Kompetencia Skála - PSOC (Johnston & Mash, 1989)

Gyermekviselkedés kérdőív, rövidített (Achenbach, 1991; Rózsa et al. 1999)

Kognitív Érzelem-Reguláció Kérdőív - CERQ

(Garnefski et al., 2001, Miklósi et al, 2011)

A Kognitív Érzelem-Reguláció Kérdőív kilenc kognitív stratégiát vizsgál, melyek a negatív élethelyzetekre adott érzelmi válasz minőségét, intenzitását és időtartamát befolyásolhatják.

Önvád: „Úgy érzem, én vagyok a felelős azért, ami történt”

Elfogadás: „Azt hiszem, el kell fogadnom a helyzetet”

Rumináció: „Állandóan azon rágódom, ami történt”

Pozitív fókuszváltás: „Más, kellemesebb dolgokra gondolok”

Tervezés: „Azon gondolkozom, mit kellene tennem”

Pozitív átértékelés: „A történetek pozitív oldalát keresem”

Perspektívába helyezés: „Sokkal rosszabb dolgok is megtörténnek”

Katasztrofizálás: „Állandóan arra gondolok, milyen szörnyűséges dolog történt”

Mások hibáztatása: „Azt hiszem, alapvetően más a hibás azért, ami történt”

HIERARCHIKUS REGRESSZIÓ ELEMZÉS EREDMÉNYE

Függő változó:

Észlelt Szülői Kompetencia Skála (PSOC) Összpontszám

	β	ΔR^2
STEP 1		-.001
Gyermek életkora	-.08	
Anya életkora	-.11	
STEP 2		.099***
Gyermekviselkedés kérdőív	-.11	
STEP 3		.203***
Önvád	-.44***	
Elfogadás	.20*	
Rumináció	-.05	
Pozitív Fókuszváltás	.04	
Tervezés	.26*	
Pozitív Átértékelés	.10	
Perspektívába helyezés	.10	
Katasztrofizálás	-.40***	
Mások hibáztatása	.17	

N=101; $R^2 =.39$; módosított $R^2=.30$; $F(12,88)=4.59$ $p<.001$

β : standardizált regressziós együtthatók a végső modellből

* $p<.05$; ** $p<.01$; *** $p<.001$

SPSS 17.0

SEMMELWEIS UNIVERSITY, Budapest, Hungary
Department of Clinical Psychology
www.kpt.sote.hu